

HUBERT ILDIKÓ
Arany János üzenetei

Ha volna Arany-emléktérkép, amelyen bejelölhetnénk, hogy a történelmi Magyarország mely kis és nagy helyein emlékeztek Arany János (Nagyszalonta, 1817. március 2. – Budapest, 1882. október 22.) születésének 200. évfordulójára, a pontocskák bizonyára összefüggő hátteret festenének. Ahogyan a róla szóló előadások, kiadványok, kiállítások sokfélesége is. Talán e gazdag kínálat miatt sem lehetett könnyű létrehozni a Magyar Írószövetség mindenkit megszólítani akaró, 2017. szeptember 18-án megnyílt kultéri kiállítását. (Ünnepontás lenne most arra utalnunk, hogy az Arany-emlékév tematikai gazdagságánál jóval nagyobb kihívást/akadályt jelenthetett az olvasás lelki szükségletének eltűnése miatti versválogatás.) Az író ember makacssága azonban soha fel nem adva ragaszkodik olvasójához, s ha kell, elébe siet, hogy „becsalogassa” őt saját univerzumába. A Magyar Írószövetség élt ezzel a módszerrel, amikor székháza utcai kerítésének vasrácsait felhasználva, kultéri Arany-kiállítást hozott létre, így ösztönözvén Arany János verseinek újrafelfedezésére a meg-megálló járókelőket. Magam is megtapasztaltam: nem reménytelen az ötlet, mert arrafelé járván mindig látok olvasó, álldogálló embert a kiállítás előtt.

A tizenöt Arany-tabló igen átgondolt, kivételezésében és tartalmában erős koncepciójú. A zseniális Arany-életmű kis szeletének gondolatiságát csak ezzel az igen megfontolt sűrítéssel tudta hatásos költői üzenetté tenni (nem kompilált, mozaik versrészletek véletlenszerű egymás mellettségévé!) Szentmártoni János, aki mindezt a mai korhoz forduló áthallást vizuális síkon is felerősítette szerkesztői elképzelésében (fotó: Onda Péter; grafika: Gréger Zsolt). A grafikai fotók nem akarták sem illusztrálni, sem absztrahálva továbbvinni a versrészletek üzeneteit, hanem visszafogott mértékkel ráismertetni a tünődések mai aktualitására. S ez a képi „ráerősítés” az idézetek egy-egy sorának felnagyításával, a versszöveg „képiségeivel” ugyancsak hozzájárulnak ahhoz, hogy Arany verseinek korunkra vonatkozó, friss olvasatát felfedezzük, azaz az örök emberi lét egyéni és önma-

gunkon túlmutató sorsproblémáival szembesüljünk. (Sorkiemelések a versrészletekből: „Az ifju évek bajt hoznak s visznek”; „Vásár az élet”; „Közönyös a világ”; „Népáradás e földön?” stb.)

A grafikai fotók hol rálátással, hol nagyítva, legtöbbször homályba vesző, nagy kőkockás (makadám köves) útjaira dobott tárgyaival (bakancs, feldőlt szemeteskuca és irodai szék, összegyűrt 500 forintos stb.), érzelmi értékvesztettségük talmiságával ironikus válaszokat ébresztenek a töprengésekre.

A tablók a Bajza utca felől indulva ugyanazzal a versrészlettel (a *Mint egy alélt vándor* költeményből kiemelt négy versszakkal), a kiállítás célját megfogalmazó szerkesztői szándékkal, valamint Arany életrajzával, és a költő fiatal/öregkori fotójával indít/zár, mint amivel a Városligeti fasor útjának oldala felől kezd/befejez. A folyamatosságot, akármelyik utcarészről indul is el a tárlatolvasó, semmi sem zavarja, mert a vers, az életrajz, az Arany-üzenetek válogatási szempontjának megfogalmazása, Arany ifjú- és öregkori fotója keretként veszi közre a versválogatást. A tablómegzők kettéosztottsága (az utcasaroknál a grafikai fotók és szöveg megfordított tagolása) mind-mind jó ötletként kivitelezik a gondolati követhetőséget és a szerkesztői szándékot: „Eredendő érzékenysége mellett magánélete tragédiái és a magyar nemzetet ért sorscsapások is mélyítették benne [Aranyban] hazája és az ember jövője fölötti aggodalmait. Ezt a beigazolódott aggodalmat villantja fel az *Arany János üzenetei* c. kiállítás egy-egy idézet és az idézetek ihlette kortárs fotókompozíciók tükrében.” Arany János költői üzeneteinek józan hangja („Mindenki annyit ér, ahogy betölti hivatását...” – *Hírlap-áruló*, részlet, 1877), hazaszeretete („A zászlót, a zászlót ne hagyjátok!” – *Az örökség*, részlet, 1848), reménykedése és a remény elvesztése utáni útja az élet maga.

A kiállítás megnyitóján nem véletlenül hangzott megrázóan, lekerekítetlen pályavégnek Szörényi László Széchenyi-díjas irodalomtörténész beszéde, aki nem az idealizált Arany-portrét, hanem a mindennapokban helytálló (betegségeivel küzdő, hivatalnoki munka napi robotját végző, szeretett lánya elvesztését feldolgozni nem tudó) embert idézte meg.

Horváth-Töreki Gergely színművész előadásában a kiállítás alapverse, a *Mint egy alélt vándor* című hangzott el, amelyből azt a négy versszakot idézzük, ami a kultéri transzparens keretétül szolgált:

Arany János
Mint egy alélt vándor
(részlet)

*Jártam a jelenben, éltem a jövőben.
 Idegen város volt a jelennek perce.
 Ahol meg sem áll az útas átmenőben,
 Még körül sem néz, mert az ő célja messze.*

*Így a holnap mindig elrabolta a mát,
 Én nem mertem élni, mert élni akartam;
 Keresém a távol békés nyúgodalmát
 S a béke galambját önként elzavartam.*

*De mi veszteség volt ama percek élve,
 Míg a szép jövődő vonzott annyi bájjal?
 Míg előre néztem s futottam, remélve,
 Dobogó kebellem és pihegő szájjal?*

*Tudtam, hogy csalódás mindaz amit látok,
 De, mivel oly szép volt gyönyörködtem benne;
 Oh, édes reményim, tündér-palotátok –
 Hadd volna az ábránd, csak előttem lenne!*

(1852)

